

Paragraaf F – Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Conform de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) en de Financiële Verordening van de gemeente Westerkwartier moet er een paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing opgenomen worden in de programmabegroting en de jaarrekening.

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente financiële tegenvallers kan opvangen, zonder dat de beleidsuitvoering in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die de gemeente loopt en waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen (benodigde weerstandscapaciteit). Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

Ratio weerstandsvermogen: $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$

Eind 2018 zijn met hulp van BMC de risico's geïnterpreteerd. Deze zijn ten behoeve van de begroting 2020 geactualiseerd.

Eind 2019 zal er een notitie Risicomanagement worden opgesteld zodat duidelijk wordt hoe risicomanagement wordt gepositioneerd in de reguliere bedrijfsvoering. Met deze notitie wordt invulling gegeven aan de kaderstellende rol van de raad, het formuleren van beleidsuitgangspunten, het verhogen van risicobewustzijn, het beter beheersen van projecten en de reductie van de gevolgen van risico's. Vanuit de raads werkgroep planning en control is in halverwege 2018 aangegeven dat tot de beschikbare weerstandscapaciteit de algemene reserve, de post onvoorzien en onbenutte belastingcapaciteit behoren. Echter bij het opmaken van de begroting is nog geen invulling gegeven aan het bepalen van de onbenutte belastingcapaciteit. Om die reden wordt de onbenutte belastingcapaciteit nog niet betrokken bij het bepalen van de weerstandscapaciteit. Gekozen is om de weerstandscapaciteit alleen te laten bestaan uit de algemene reserve en de post onvoorzien bij het opstellen van de begroting.

Op basis van de begroting is de beschikbare weerstandscapaciteit voor 2020 als volgt:

	(x 1.000)
◆ Algemene reserve (technische begroting)	€ 8.753
◆ Post onvoorzien	€ 125
◆ Onbenutte belastingcapaciteit	€ <u>n.n.b.</u>
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 8.878

Bij bovenstaande berekening zijn twee positieve kanttekeningen te maken.

Het aanwezige weerstandsvermogen (Algemene Reserve) wordt in 2019 tijdelijk negatief beïnvloed door een onttrekking van € 4,5 miljoen voor verwachte frictiekosten bovenop de vergoeding in 2019. In meerjarenperspectief (2020-2022) worden deze "voorgesloten" frictiekosten weer teruggestort in de Algemene Reserve. Over de looptijd van de Rijksvergoeding voor frictiekosten worden de lasten volledig gedekt door de daarvoor bestemde baten. Daarnaast hebben we op enkele beleids- en uitvoeringsterreinen een 'voorbuffer' die onder de bestemmingsreserves zijn opgenomen. Dit houdt in dat bij verliezen op die beleidsterreinen eerst de daarvoor gevormde buffer worden ingezet. Het betreft de reserve sociaal domein en reserve Exploitaties Bestemmingsplannen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	€	8.878
Voorfinanciering frictiekosten	€	<u>4.500</u>
Feitelijke weerstandscapaciteit	€	13.378

Uit de risico-inventarisatie is naar voren gekomen dat de omvang van de risico's worden ingeschat op € 11.994.000. Dit afgezet tegen de feitelijke weerstandscapaciteit van € 13.378.000 geeft dit een ratio van 1,1 wat als voldoende kan worden gewaardeerd.

Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van de tabel die door Coelo, NAR (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement) en universiteit Twente is ontwikkeld. Twee van de vier voormalige gemeenten gebruikten dit al bij de beoordeling van het weerstandsvermogen. Door de raads werkgroep planning en control is aangegeven dit ook toe te willen passen voor de gemeente Westerkwartier. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Onderstaand staat de betekenis bij de verschillende ratio's:

Weerstandsnorm ratio	Betekenis
>2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Daarnaast is aangegeven dat, indien het weerstandsvermogen matig of lager is, het streven is om in maximaal vier jaren (dit is de begroting plus de meerjarenraming) weer op het gewenste niveau van 'Voldoende' dient te komen.

Inventarisatie Risico's

Van de vier voormalige gemeenten zijn de risico's geïnventariseerd en geclusterd.

Hieronder treft u een opsomming aan van risico's aan:

(x € 1.000)

Omschrijving risico	risico
<p>Algemene uitkering uit het Gemeentefonds</p> <p>De begroting is gebaseerd op de septembercirculaire van 2019. Macro-economische ontwikkelingen en beleidsvoornemens van het Rijk zorgen telkens voor een wijziging van het te ontvangen bedrag. Tevens kan de actualisatie van de maatstaven ook leiden tot aanpassingen en van de algemene uitkering. Het risico bij de algemene uitkering is financieel van aard: de werkelijk ontvangen algemene uitkering is lager dan oorspronkelijk begroot. Het risico van de hoog geraamde inkomsten ramen we op 1% van de algemene uitkering van het gemeentefonds. Dit percentage is gebaseerd op een analyse van de historische verschillen tussen raming en realisatie van de algemene uitkering. De algemene uitkering (exclusief decentralisatie-uitkeringen) bedraagt € 87.392.300.</p>	874
<p>Sociaal Domein</p> <p>M.b.t. Jeugd hebben we de laatste jaren te maken met toenemende uitgaven. Inmiddels is er wel een Taskforce gestart bij het RIGG. M.b.t. Wmo is er ook sprake van stijgende kosten. Naar verwachting zal de invoering van het abonnementstarief voor Wmo ook een aanzuigende werking hebben.</p>	500

<p>Gemeente Westerkwartier ontvangt van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Indien er sprake is van een groot tekort op de BUIG-uitkering, kan er een beroep worden gedaan op de vangnetregeling.</p> <p>Er is een reserve Sociaal Domein. Dat houdt in dat indien zich een risico voordoet op het gebied van Wmo/Jeugd en/of Wet BUIG in eerste instantie deze bestemmings- reserve wordt aangesproken.</p>																																																								
<p>Grondexploitaties</p> <p>Uw raad heeft in juli 2019 de Meerjaren Prognose Grondexploitaties vastgesteld. Hierin zijn de risico's per grondexploitatie opgenomen. Voor alle grondexploitaties is een gevoeligheidsanalyse opgesteld op basis van een aantal parameters. Wat gebeurt er als de rente met een 0,5% stijgt of daalt? Wat gebeurt er als kosten voor het woonrijp maken met 10% stijgen of dalen? De volgende parameters zijn doorgerekend:</p> <table border="1" data-bbox="204 723 1246 1032"> <thead> <tr> <th colspan="2">GEVOELIGHEIDSANALYSE</th> <th colspan="3">€ gevolg</th> </tr> <tr> <th>Parameter</th> <th>voordelig</th> <th>Basis</th> <th colspan="2">nadelig</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1 rentestand</td> <td>2,0%</td> <td>2,5%</td> <td colspan="2">3,0%</td> </tr> <tr> <td>2 kostenstijging</td> <td>1,0%</td> <td>2,0%</td> <td colspan="2">3,0%</td> </tr> <tr> <td>3 opbrengstenstijging (tov grex)</td> <td>1,0%</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">-1,0%</td> </tr> <tr> <td>4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)</td> <td>-5%</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">1%</td> </tr> <tr> <td>5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)</td> <td>-10%</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">10%</td> </tr> <tr> <td>6 kostenraming plankosten (tov grex)</td> <td>-2%</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">8%</td> </tr> <tr> <td>7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)</td> <td>1%</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">1%</td> </tr> <tr> <td>8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)</td> <td>10%</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">-10%</td> </tr> <tr> <td>9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)</td> <td>1 jaar kosten vertragen</td> <td>conform grex</td> <td colspan="2">1 jaar opbrengsten vertragen</td> </tr> </tbody> </table> <p>De som van de nadelen worden beschouwd als de algemene economische risico's, die samen met de projectspecifieke risico's het totale risicoprofiel van het project vormen. Het totaal hiervan bedraagt € 9,7 miljoen. Hiervan kan € 2,0 miljoen worden gedekt uit winstverwachtingen van de financieel voordelige grondexploitaties. Het restant van het risicobedrag van € 7,7 miljoen dient afgedekt te worden in het weerstandsvermogen. Daarnaast blijft het risico van de strategische gronden € 0,8 miljoen.</p>	GEVOELIGHEIDSANALYSE		€ gevolg			Parameter	voordelig	Basis	nadelig		1 rentestand	2,0%	2,5%	3,0%		2 kostenstijging	1,0%	2,0%	3,0%		3 opbrengstenstijging (tov grex)	1,0%	conform grex	-1,0%		4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)	-5%	conform grex	1%		5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)	-10%	conform grex	10%		6 kostenraming plankosten (tov grex)	-2%	conform grex	8%		7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)	1%	conform grex	1%		8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)	10%	conform grex	-10%		9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)	1 jaar kosten vertragen	conform grex	1 jaar opbrengsten vertragen		8.500
GEVOELIGHEIDSANALYSE		€ gevolg																																																						
Parameter	voordelig	Basis	nadelig																																																					
1 rentestand	2,0%	2,5%	3,0%																																																					
2 kostenstijging	1,0%	2,0%	3,0%																																																					
3 opbrengstenstijging (tov grex)	1,0%	conform grex	-1,0%																																																					
4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)	-5%	conform grex	1%																																																					
5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)	-10%	conform grex	10%																																																					
6 kostenraming plankosten (tov grex)	-2%	conform grex	8%																																																					
7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)	1%	conform grex	1%																																																					
8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)	10%	conform grex	-10%																																																					
9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)	1 jaar kosten vertragen	conform grex	1 jaar opbrengsten vertragen																																																					
<p>Gewaarborgde geldleningen</p> <p>De (gedeeltelijke) garantstelling voor een tijdige betaling van rente en aflossing van leningen door woningbouwcorporaties wordt als nihil ingeschat, aangezien deze leningen zijn verstrekt onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).</p> <p>Daarnaast is er een garantiestelling afgegeven t.b.v. Het Hooge Heem. De gemeente staat garant per 2020 voor een bedrag van € 10,9 miljoen voor deze nieuwbouw, waarbij ervan uitgegaan is dat het risico van aanspraak op de garantstelling gering is, omdat Het Hooge Heem de afgesloten geldlening lineair aflost. Verwacht wordt dat mede daarom de garantiestelling t.z.t. kan worden overgedragen aan het Waarborgfonds voor de Zorg. We ramen het risico op 2% van € 10,9 miljoen. Tenslotte staat de gemeente garant voor een 30-jarige annuïtaire geldlening van € 0,15 miljoen aan stichting Visvliet Vitaal. Ook dit risico ramen we op 2% van de hoofdsom.</p>	221																																																							
<p>Gemeenschappelijke regelingen</p> <p>Het risico van gemeenschappelijke regelingen is dat er een hogere bijdrage wordt gevraagd voor de afgesproken werkzaamheden. Tekorten bij een gemeenschappelijke regeling worden verrekend bij de deelnemende partijen. De belangrijkste gemeenschappelijke regelingen zijn de Veiligheidsregio, Publieke Gezondheid & Zorg en de Omgevingsdienst. De totale bijdrage aan deze drie regelingen is ruim € 6,6 miljoen:</p>	199																																																							

Begroting 2020 Veiligheidsregio € 3.896.100 Publieke gezondheid en zorg € 1.969.402 Omgevingsdienst € <u>758.277</u> Totaal € 6.623.779 Bij andere regelingen gaat het om (veel) kleinere bedragen. Het risico ramen we op 3% van € 6.623.779.	
<i>Wachtgelden/ eigenrisicodrager personeel</i> Voor wachtgelden van wethouders wordt een last op de begroting geraamd. De wachtgelden vormen daarom geen risico. Gemeente Westerkwartier is voor haar personeel eigenrisicodrager t.a.v. ziekte, maar kan ook te maken hebben met eventuele onvoorziene wachtgelden. Het risicobedrag ramen we op 1% van de loonsom van circa € 35 miljoen.	350
<i>Juridische claims</i> Naar aanleiding van procedures waarin enkele gemeenten verwikkeld zijn bestaat het risico dat de invorderingen (gedeeltelijk) worden gehonoreerd. We ramen het risico op € 1,1 miljoen. Zo loopt met betrekking tot bijzonder onderwijs een kwestie inzake de overschrijdingsregeling. Er is een verschil van interpretatie van de gegevens die financiële consequenties kunnen hebben. E.e.a. is voorgelegd aan de Raad van State. In november verwacht wordt een uitspraak verwacht.	1.100
<i>Overige</i> Dit betreft diverse kleinere risico's, die niettemin wel politiek en bestuurlijk relevant zijn. Sinds 25 mei 2018 is de AVG van toepassing. Dat betekent dat in de hele Europese Unie dezelfde privacywetgeving geldt. Overtreedt de gemeente de AVG, dan kan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een boete opleggen die kan oplopen tot € 20 miljoen. De AP heeft de afgelopen twee jaar daadwerkelijk boetes opgelegd aan organisaties. Een overheidsorganisatie heeft bijvoorbeeld een boete opgelegd gekregen van € 45.000 en een ziekenhuis een boete van € 460.000. De kans dat de gemeente Westerkwartier in 2019 geconfronteerd wordt met een boete wordt als matig ingeschat. Het risicobedrag ramen we op € 50.000. De NAM-locaties in onze gemeente zorgen voor OZB-inkomsten. Door de ontwikkelingen op de gasmarkt moet waarschijnlijk voor locaties een nieuwe invulling gezocht worden. Hierdoor zal de waarde van de locatie en daarmee de OZB-opbrengst wijzigen. Op dit moment is nog te weinig bekend om het risico te kunnen kwantificeren.	250
TOTAAL	11.994

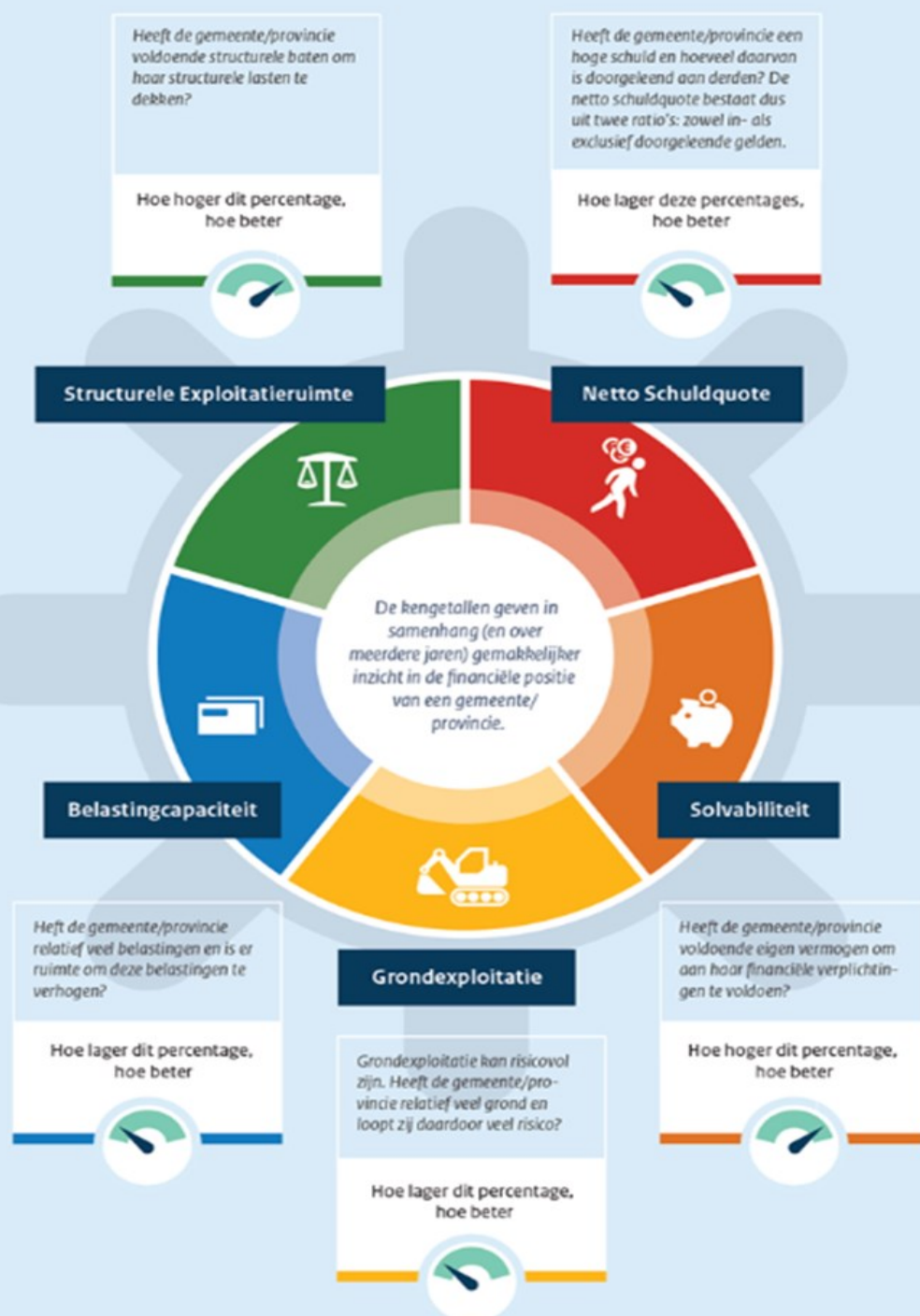
Financiële kengetallen

Alle gemeenten zijn verplicht om vanaf het begrotingsjaar 2017 een tabel met financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Deze cijfers geven de gemeenteraad een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente en een toelichting worden gegeven op de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen en wat het betekent voor de financiële positie van de gemeente.

Onderstaand wordt bij de verschillende financiële kengetallen aangeven hoe dit beoordeeld moet worden.

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

Omschrijving	Indicatoren gemeenten (%)				
	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Netto schuldquote	108,9%	108,8%	105,8%	95,1%	87,1%
Netto schuldquote, gecorr. voor verstrekte leningen	108,9%	108,8%	105,8%	95,1%	87,1%
Solvabiliteitsratio	13,1%	10,0%	12,1%	13,9%	15,4%
Grondexploitatie	24,2%	17,0%	15,6%	12,9%	10,5%
Structurele exploitatieruimte	0,2%	-1,6%	0,2%	0,2%	2,9%
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde	107,3%	112,4%	114,5%	114,5%	114,5%

Omschrijving	Normen VNG (%)		
	Vol- doende	Matig	Onvol- doende
Netto schuldquote	<90	90><130	>130
Netto schuldquote, gecorr. Voor alle verstrekte leningen	<90	90><130	.>130
Solvabiliteitsratio	>50	20><50	<20
Grondexploitatie	<20	20-35	>35
Structurele exploitatieruimte	>0	0	<0
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde	<95	95><105	>105